

הלכות קריאת שמע סימן פב פג

פב דין צוֹאֵה יבֻשָּׁה, ובו ב' סעיפים:

א *צוֹאֵה יבֻשָּׁה כְּלִיכָּךְ שֶׁאֵם יִזְרְקֶנָּה (ב) (א) מִתְפַּרְדֵּה, דְּהֵי הֵיא כַּעֲסָר וּמִתַּר לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה, דְּהוּא שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּיהּ רִיחַ רָע: הֵגֵה *וְנִשְׁ אֻמְרִים דְּלֵא הֵי כַּעֲסָר בִּק אִם נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה בְּלֵא זְרִיקָה *וְכֵן עָקָר (רש"י והרא"ש פרק מי שמתו וטור): **ב** גְּמִירָגְלִים שֶׁנִּבְלְעוּ (ב) בְּקִרְקָה, אִם הֵי מִרְטִיבִין הֵי אֲסוּר לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה: הֵגֵה וְנִשְׁ אֻמְרִים דְּאִינוּ אֲסוּר בִּק בְּטוֹפֶס עַל־מִנְתָּ (ג) (ג) לְהִטְפִּיחַ, (ד) וְנִשְׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה:

א. מִכּוֹחַ כִּי בִּבְנֵי קוּמָה ג' שָׁם בְּקִרְקָה לְדַעַת הַמְּבֻשָּׁם בְּקִרְקָה ג' מִתְלַחֵת קְרִיאַת שְׁמַע

פג דיני בית־הכסא בקריאת שמע, ובו ה' סעיפים:

א (א) *אֲסוּר לְקִרְוֹת כְּנַגְדֵּי בֵּית־הַכֶּסֶּא לְשׁוֹן אֶפְלוֹ (ב) פְּנֵי מִמֶּנּוּ הַצּוֹאֵה. *וְיִנְרָאָה לִי דִּהְיֵנוּ (ג) כְּשֶׁאֵין לוֹ מַחְצוֹת, *אֲבָל אִם נִשְׁ לוֹ (ב) (ד) מַחְצוֹת, אֲפִי־עַל־פִּי שְׁנִישׁ בּוֹ צוֹאֵה קוֹרֵא כְּנַגְדּוֹ בְּסוּמָךְ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ, *אִם

א. מִכּוֹחַ כִּי בִּבְנֵי יוֹמָה מִשְׁמַעַת הַמִּקְרָא שָׁם

באר היטב

(ב) **מִתְפַּרְדֵּה**, אֲבָל אִם מִתְפַּרְדֵּה לֹא מִבְּנֵי, כ"ט. וְכֵן הֵי שֶׁהַצּוֹאֵה נִגְרָשׁתָּ הִרְבֵּה כְּאֵין צִיֵּם אִם שָׂרִי לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה, אִי כְּתוּב הַשְׁתָּא אֲזִילִין אוֹ שִׁשׁ לְאִסוּר דְּעִדֵּין שֶׁם צוֹאֵה עֲלֵיהֶן כִּינֵן שְׂכִיבֻלָּה לְחֹזֵר לְקִרְוֹתָהּ בְּזִמְנָה חֹסֶם, ע"פ. וְכֵן הֵי שֶׁכֵּן אֲשֶׁר לְפָנֵי כְּתוּב וְגִיל רִאֵה לְאִסוּר מִשְׁמַעַת ב' פָּרָק ג' דְּשִׁתּוֹת ע"ש רד"ק כ"ט. וְאִם עֲנִי שֶׁם דְּקִרְקָתִי וְלֵא אֲבָל לְהֵבִין כְּנַגְדָּה שְׂתִיבָה שִׁשׁ רִאֵה לְאִסוּר לְדִין זֶה, וְאִם דְּקִרְקָה יוֹמָר [נִרְאָה] לְחֹמֶר כְּמִי שֶׁהוּא ע"ש: (ג) **לְהִטְפִּיחַ**, פ"י שֶׁאִם מִנִּיחַ יְדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לְחוֹת כִּי שֶׁאִם יִיטְחָהּ עַל דְּבָר אֲחֵר מִקְּבֵל מִמֶּנָּה לְחוֹת, וְאִם אֵינֶן לְחוֹת כִּי כִּי כִּי מִסֵּר לָהּ,

(ב) **מִתְפַּרְדֵּה**, אֲבָל אִם מִתְפַּרְדֵּה לֹא מִבְּנֵי, כ"ט. וְכֵן הֵי שֶׁהַצּוֹאֵה נִגְרָשׁתָּ הִרְבֵּה כְּאֵין צִיֵּם אִם שָׂרִי לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה, אִי כְּתוּב הַשְׁתָּא אֲזִילִין אוֹ שִׁשׁ לְאִסוּר דְּעִדֵּין שֶׁם צוֹאֵה עֲלֵיהֶן כִּינֵן שְׂכִיבֻלָּה לְחֹזֵר לְקִרְוֹתָהּ בְּזִמְנָה חֹסֶם, ע"פ. וְכֵן הֵי שֶׁכֵּן אֲשֶׁר לְפָנֵי כְּתוּב וְגִיל רִאֵה לְאִסוּר מִשְׁמַעַת ב' פָּרָק ג' דְּשִׁתּוֹת ע"ש רד"ק כ"ט. וְאִם עֲנִי שֶׁם דְּקִרְקָתִי וְלֵא אֲבָל לְהֵבִין כְּנַגְדָּה שְׂתִיבָה שִׁשׁ רִאֵה לְאִסוּר לְדִין זֶה, וְאִם דְּקִרְקָה יוֹמָר [נִרְאָה] לְחֹמֶר כְּמִי שֶׁהוּא ע"ש: (ג) **לְהִטְפִּיחַ**, פ"י שֶׁאִם מִנִּיחַ יְדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לְחוֹת כִּי שֶׁאִם יִיטְחָהּ עַל דְּבָר אֲחֵר מִקְּבֵל מִמֶּנָּה לְחוֹת, וְאִם אֵינֶן לְחוֹת כִּי כִי כִי מִסֵּר לָהּ,

באר הגולה

* **וְנִשְׁ אֻמְרִים דְּלֵא הֵי כַּעֲסָר בִּק וְכוּ**, בְּקִרְקָה פְּלִיגִי תְּרִי לְשִׁי כְּנֵה, וְדַעַת קְרִיאַתָּהּ גִּסְרֵן בְּעִתָּה לְחִמְדִּי כְּנֵה, אִךְ כְּסִיבָה לֵה דְּיוֹתָר נִקֵּל הוּא לְהִתְפַּרְדֵּה עַל־יְדֵי גְלִילָה מִעֲלֵי־יְדֵי זְרִיקָה: * **וְכֵן עָקָר**, שֶׁשֶּׁמֶע מִנֵּה דְּסִבְרָה לֵה דָּאִם רִאֵנוּ שֶׁנִּפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה ב' כְּנֵה וְאֵין צָרִיךְ לְחַשׁ דְּלִמָּא לֹא הוּמָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי זְרִיקָה. אֲבָל כְּפִלְיָה רִבָּה כְּמִי שֶׁכֵּן הָאֲמִירוֹת דְּעִדֵּין לְחִמְדִּי גִסְרֵן קְרַעַת מִתְפַּרְדֵּה וְעֵין בְּקִרְוֹתָהּ מִי שֶׁכֵּתֵב עוֹד כְּנֵה בְּשֵׁם הַזְרִיקָה, וְעֵין בְּחִדוּשֵׁי הַרְשָׁבָא [בְּקִרְוֹת כִּי] בְּשֵׁם הַרְשָׁבָא דְּמִשְׁמַע מִנֵּה דְּאִי תִּנָּה דְּמִסְלָא אֶפְלוֹי אִי הֵי עֵדֵר לְשַׁעֲרָה שְׂתִיבָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה, הִפְךָ זֶה מִצּוֹאֵה כְּתוּב דְּקִרְקָה לֵן דְּאִסְרָה. אֲבָן לִפִּי מִי שֶׁהִתְחַמֵּר בְּפִלְיָה רִבָּה לְחַשׁ לְדַעַת מִתְפַּרְדֵּה, אִין לְהַקֵּל כְּנֵה, שׁוּב מִצְאֵי בְּעוֹדִי, עָרַךְ יִפְלֵי, וְכֵן הוּא עֵינֵן סִימָן כֵּט, הַסִּימָן דְּשַׁעֲרָה זֶה עֵדֵין לֹא הֵי עֵדֵין אִף לְצוֹאֵה כְּתוּב וְאִסוּר וְכֵן מִשְׁמַע מִנֵּה הַסִּימָן שֶׁלֹּא הִבְיֹא כָּלֵל לֵהָ דְּהַרְשָׁבָא הַגִּיל:

* **וְיִנְרָאָה לִי דִּהְיֵנוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ מַחְצוֹת**, כְּמִי שֶׁהֵי בְּזִמְנָה מִמֶּנּוּ הַמִּקְרָא, שְׂתִיבָה בֵּית־הַכֶּסֶּא שְׂתִיבָה אַחֲרֵי הַגָּדֵר עַל־פִּי הַשְּׂדֵה, וְלִפִּי זֶה נִרְאָה שֶׁכְּעִדֵּין הַקְּטָנוֹת שֶׁאֵין לָהֶן כָּל אֲחֵר בֵּית־הַכֶּסֶּא כְּבוֹד אַחֲרֵי הַכְּתוּב, בְּמִקוֹם שְׂרָאִילִין לְפָנוֹת דִּין בֵּית־הַכֶּסֶּא יֵשׁ לוֹ כְּמִי אַחֲרֵי הַגָּדֵר, וְכֵן שְׂנוּהֵינֵן אֵינָה אֲנִישִׁים, שֶׁבְּהִינֵן זֶמֶן סְמוּחַ מִפְּנֵי הַמִּקוֹם שֶׁהֵי נִקְרָא וְעוֹשִׁין שָׁם כְּנֵה, דְּהֵי יֵשׁ לוֹ דִּין בֵּית־הַכֶּסֶּא יֵשׁ זֶה וְכֵן יוֹעִיל הַפְּסוּקָה: * אֲפִשְׁרֵי מִשְׁמַע דְּעַל־יְדֵי הַכְּתוּב שְׂבוּגָה שָׁם⁽⁴⁾, אִף הוּא בִּק עַל אֵינָה מִיֵּסִד וְאִסוּר קִי דְּחֹזֵר לְהִיּוֹת בֵּית־הַכֶּסֶּא כְּמִקְרָא, וְעָקָר שֶׁם בֵּית־הַכֶּסֶּא מִמֶּנּוּ⁽⁵⁾, וּמִשְׁמַע בְּמִקוֹם מִאִירוֹת חֲלֵק אִי סִימָן פוֹ דְּעִקְרִית הַשֵּׁם מִבְּנֵי לֵהָ [אִךְ מִי שֶׁכֵּתֵב שֶׁם בֵּית־הַכֶּסֶּא יֵשׁן שֶׁאֵין בּוֹ צוֹאֵה הוּא מִדְּרִבָּנֵן, אֲשֶׁתְּמַטָּה דְּבָרֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנֵה וְהַבִּית־יוֹסֵף וְשֶׁאֵין פּוֹסְקִים שֶׁכְּסִיבֵין זֶה, דְּכֵלֵם כּוֹמֵבִים הוּא מִדְּאִוִּיתָא, וְאִידֵךְ דְּבָרֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנֵה שֶׁכְּעִדֵּין זֶה גּוֹפֵא שְׂבוּבָתָה הוּא מִדְּרִבָּנֵן, פִּרְשֵׁי הַמִּפְרָשִׁים דְּקָאִי בִּק עַל בֵּית־הַכֶּסֶּא חֹדֶשׁ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְתַּר דְּבָרֵי אַחֲרֵי, וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַרְאִישֵׁן, אִף אֶפְלוֹ אִם יוֹמָר דְּזֶה מִקְרָא עֲקִירָה הַשֵּׁם, צָרִיךְ מְדִינָה עַל־כִּלְפִּינִים מִתְחַלָּה לְכַלֵּךְ כְּנֵה הַכְּתוּבִים שֶׁל הַבֵּית וְלִנְקוּתָם, דְּאִי לֹא חִבִּי יִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְכַרֵּךְ וְלִקְרֹשׁ שָׁם, דְּאִילִי הֵם מִשְׁמַעַת מִלֵּךְ הַשְּׂדֵה⁽⁶⁾, כִּי הִלָּא הוּא מִקוֹם תְּרִיאָה לוֹ לְהִתְפַּרְדֵּה, וְכֵן לְעִיל בְּסִימָן עוֹר עֵינֵי זֶה, וְכֵן עֵינֵי רִאֵיִי בְּסִימָן שֶׁנִּמְצָא מִכְשׁוֹלוֹת מַעֲנִיִּים כְּאִילוֹ וְכִיִּצָּא בְּכֵם הִרְבֵּה (שְׁלִיחֵינֵן) אֵינָה דִּלָּת אוֹ דִּף לְשָׁמָּה, וְהֵיא הוּמָה מִנְחַת מִתְחַלָּה בְּמִקוֹם מִאִוִּס, וְשׁוּמָר נִשְׁוֹר יִרְחֵק מִלְּעֻשׂוֹת סָבָה בְּמִקְוֹמוֹת אֵילוֹ, אֲלֵא וְיִתְחַלָּה מִכְשׁוֹתֵי הַכְּתוּבִים בְּמִקוֹם שֶׁהוּא נִקְרָא, וְאִם יִצְטָרֵךְ לְעֻשׂוֹת עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵד וְשִׁלְטַל עַל־יְדֵי עוֹבֵד: * **אֲבָל כְּשִׁישׁ לוֹ מַחְצוֹת**, נִסְתַּמַּךְ הַמִּפְרָשִׁים דְּאִם בְּעֵינֵן דְּקָא אֲרִבָּה מַחְצוֹת אוֹ אֶפְלוֹ ג' מַחְצוֹת⁽⁷⁾ וְכוּ, עֵינֵן שֶׁם עוֹד: * **אִם אֵין מִגִּיעַ לוֹ רִיחַ רָע**, סָתֵם מִתְפַּרְדֵּה כְּנֵה כְּכָהֵן קְרִיאַתָּהּ לְעִיל בְּסִימָן עַל סוֹף סִימָן ב' [וְהִנְרָאָה], וְכֵן פִּסְקוֹ שֶׁם הַמִּפְרָשִׁים לְהַלְכָה, וְהִלְכָם חֲמוּדוֹת וְהִנְרָאָה אֲבָרְתָם כְּתוּב דְּמַחְצוֹת בֵּית־הַכֶּסֶּא לְכִלְי עֲלֵמָא אֵין מוֹעִיל לְהִסְפִּיק לְרִיחַ רָע, וְכֵן סִתְמִי גִסְרֵן בְּשִׁשְׁנֵי בְּרִיחָה לְחִמְדִּי דְּכַעֲרֵן ד' אֲמוֹת מִמֶּנּוּ שְׂפֵלָה הִרְיָה,

א (א) **מִתְפַּרְדֵּה**, וְדַעַת (ב) לְפָרִיכֵין דִּין, אֲבָל לְשִׁינִים וְשִׁלְשָׁה לֹא מִבְּנֵי, וְכֵן הֵי שֶׁהַצּוֹאֵה נִגְרָשׁתָּ הִרְבֵּה כְּאֵין צִיֵּם אִם שָׂרִי לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה, אִי כְּתוּב הַשְׁתָּא אֲזִילִין אוֹ שִׁשׁ לְאִסוּר דְּעִדֵּין שֶׁם צוֹאֵה עֲלֵיהֶן כִּינֵן שְׂכִיבֻלָּה לְחֹזֵר לְקִרְוֹתָהּ בְּזִמְנָה חֹסֶם, ע"פ. וְכֵן הֵי שֶׁכֵּן אֲשֶׁר לְפָנֵי כְּתוּב וְגִיל רִאֵה לְאִסוּר מִשְׁמַעַת ב' פָּרָק ג' דְּשִׁתּוֹת ע"ש רד"ק כ"ט. וְאִם עֲנִי שֶׁם דְּקִרְקָתִי וְלֵא אֲבָל לְהֵבִין כְּנַגְדָּה שְׂתִיבָה שִׁשׁ רִאֵה לְאִסוּר לְדִין זֶה, וְאִם דְּקִרְקָה יוֹמָר [נִרְאָה] לְחֹמֶר כְּמִי שֶׁהוּא ע"ש: (ג) **לְהִטְפִּיחַ**, פ"י שֶׁאִם מִנִּיחַ יְדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לְחוֹת כִּי שֶׁאִם יִיטְחָהּ עַל דְּבָר אֲחֵר מִקְּבֵל מִמֶּנָּה לְחוֹת, וְאִם אֵינֶן לְחוֹת כִּי כִי כִי מִסֵּר לָהּ, (ד) **וְנִשְׁ אֻמְרִים דְּלֵא הֵי כַּעֲסָר בִּק וְכוּ**, בְּקִרְקָה פְּלִיגִי תְּרִי לְשִׁי כְּנֵה, וְדַעַת קְרִיאַתָּהּ גִּסְרֵן בְּעִתָּה לְחִמְדִּי כְּנֵה, אִךְ כְּסִיבָה לֵה דְּיוֹתָר נִקֵּל הוּא לְהִתְפַּרְדֵּה עַל־יְדֵי גְלִילָה מִעֲלֵי־יְדֵי זְרִיקָה: * **וְכֵן עָקָר**, שֶׁשֶּׁמֶע מִנֵּה דְּסִבְרָה לֵה דָּאִם רִאֵנוּ שֶׁנִּפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה ב' כְּנֵה וְאֵין צָרִיךְ לְחַשׁ דְּלִמָּא לֹא הוּמָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי זְרִיקָה. אֲבָל כְּפִלְיָה רִבָּה כְּמִי שֶׁכֵּן הָאֲמִירוֹת דְּעִדֵּין לְחִמְדִּי גִסְרֵן קְרַעַת מִתְפַּרְדֵּה וְעֵין בְּקִרְוֹתָהּ מִי שֶׁכֵּתֵב עוֹד כְּנֵה בְּשֵׁם הַזְרִיקָה, וְעֵין בְּחִדוּשֵׁי הַרְשָׁבָא [בְּקִרְוֹת כִּי] בְּשֵׁם הַרְשָׁבָא דְּמִשְׁמַע מִנֵּה דְּאִי תִּנָּה דְּמִסְלָא אֶפְלוֹי אִי הֵי עֵדֵר לְשַׁעֲרָה שְׂתִיבָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה, הִפְךָ זֶה מִצּוֹאֵה כְּתוּב דְּקִרְקָה לֵן דְּאִסְרָה. אֲבָן לִפִּי מִי שֶׁהִתְחַמֵּר בְּפִלְיָה רִבָּה לְחַשׁ לְדַעַת מִתְפַּרְדֵּה, אִין לְהַקֵּל כְּנֵה, שׁוּב מִצְאֵי בְּעוֹדִי, עָרַךְ יִפְלֵי, וְכֵן הוּא עֵינֵן סִימָן כֵּט, הַסִּימָן דְּשַׁעֲרָה זֶה עֵדֵין לֹא הֵי עֵדֵין אִף לְצוֹאֵה כְּתוּב וְאִסוּר וְכֵן מִשְׁמַע מִנֵּה הַסִּימָן שֶׁלֹּא הִבְיֹא כָלֵל לֵהָ דְּהַרְשָׁבָא הַגִּיל:

א (א) **מִתְפַּרְדֵּה**, וְדַעַת (ב) לְפָרִיכֵין דִּין, אֲבָל לְשִׁינִים וְשִׁלְשָׁה לֹא מִבְּנֵי, וְכֵן הֵי שֶׁהַצּוֹאֵה נִגְרָשׁתָּ הִרְבֵּה כְּאֵין צִיֵּם אִם שָׂרִי לְקִרְוֹת כְּנַגְדָּה, אִי כְּתוּב הַשְׁתָּא אֲזִילִין אוֹ שִׁשׁ לְאִסוּר דְּעִדֵּין שֶׁם צוֹאֵה עֲלֵיהֶן כִּינֵן שְׂכִיבֻלָּה לְחֹזֵר לְקִרְוֹתָהּ בְּזִמְנָה חֹסֶם, ע"פ. וְכֵן הֵי שֶׁכֵּן אֲשֶׁר לְפָנֵי כְּתוּב וְגִיל רִאֵה לְאִסוּר מִשְׁמַעַת ב' פָּרָק ג' דְּשִׁתּוֹת ע"ש רד"ק כ"ט. וְאִם עֲנִי שֶׁם דְּקִרְקָתִי וְלֵא אֲבָל לְהֵבִין כְּנַגְדָּה שְׂתִיבָה שִׁשׁ רִאֵה לְאִסוּר לְדִין זֶה, וְאִם דְּקִרְקָה יוֹמָר [נִרְאָה] לְחֹמֶר כְּמִי שֶׁהוּא ע"ש: (ג) **לְהִטְפִּיחַ**, פ"י שֶׁאִם מִנִּיחַ יְדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לְחוֹת כִּי שֶׁאִם יִיטְחָהּ עַל דְּבָר אֲחֵר מִקְּבֵל מִמֶּנָּה לְחוֹת, וְאִם אֵינֶן לְחוֹת כִּי כִי כִי מִסֵּר לָהּ, (ד) **וְנִשְׁ אֻמְרִים דְּלֵא הֵי כַּעֲסָר בִּק וְכוּ**, בְּקִרְקָה פְּלִיגִי תְּרִי לְשִׁי כְּנֵה, וְדַעַת קְרִיאַתָּהּ גִּסְרֵן בְּעִתָּה לְחִמְדִּי כְּנֵה, אִךְ כְּסִיבָה לֵה דְּיוֹתָר נִקֵּל הוּא לְהִתְפַּרְדֵּה עַל־יְדֵי גְלִילָה מִעֲלֵי־יְדֵי זְרִיקָה: * **וְכֵן עָקָר**, שֶׁשֶּׁמֶע מִנֵּה דְּסִבְרָה לֵה דָּאִם רִאֵנוּ שֶׁנִּפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה ב' כְּנֵה וְאֵין צָרִיךְ לְחַשׁ דְּלִמָּא לֹא הוּמָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי זְרִיקָה. אֲבָל כְּפִלְיָה רִבָּה כְּמִי שֶׁכֵּן הָאֲמִירוֹת דְּעִדֵּין לְחִמְדִּי גִסְרֵן קְרַעַת מִתְפַּרְדֵּה וְעֵין בְּקִרְוֹתָהּ מִי שֶׁכֵּתֵב עוֹד כְּנֵה בְּשֵׁם הַזְרִיקָה, וְעֵין בְּחִדוּשֵׁי הַרְשָׁבָא [בְּקִרְוֹת כִּי] בְּשֵׁם הַרְשָׁבָא דְּמִשְׁמַע מִנֵּה דְּאִי תִּנָּה דְּמִסְלָא אֶפְלוֹי אִי הֵי עֵדֵר לְשַׁעֲרָה שְׂתִיבָה נִפְרַכְתָּ עַל־יְדֵי גְלִילָה, הִפְךָ זֶה מִצּוֹאֵה כְּתוּב דְּקִרְקָה לֵן דְּאִסְרָה. אֲבָן לִפִּי מִי שֶׁהִתְחַמֵּר בְּפִלְיָה רִבָּה לְחַשׁ לְדַעַת מִתְפַּרְדֵּה, אִין לְהַקֵּל כְּנֵה, שׁוּב מִצְאֵי בְּעוֹדִי, עָרַךְ יִפְלֵי, וְכֵן הוּא עֵינֵן סִימָן כֵּט, הַסִּימָן דְּשַׁעֲרָה זֶה עֵדֵין לֹא הֵי עֵדֵין אִף לְצוֹאֵה כְּתוּב וְאִסוּר וְכֵן מִשְׁמַע מִנֵּה הַסִּימָן שֶׁלֹּא הִבְיֹא כָלֵל לֵהָ דְּהַרְשָׁבָא הַגִּיל:

שער הציור

(ב) כְּפִי־מִשְׁנֵה: (ג) אֵלֶּה רַבֵּה וּמִגְרָבִים וְיִשְׁתַּעֲוִתֵיכֶם וְדִרְגָּה־הַיָּסִיד וְחִיִּי־אֲדָם וְשִׁלְטוֹן־שְׁלֹמֹה וְשׂאֵ: (ג) דְּרִגְה־הַיָּסִיד: (ד) פְּרִי־מִקְדָּשִׁים: (ה) שְׁעֵרֵי־תְּשׁוּבָה בְּסִימָן עַח וְחִיִּי־אֲדָם: (ו) חִיִּי־אֲדָם וְכֵן מִיִּכָּה מִתְפַּרְדֵּה כְּכָהֵן כִּיב ע"ב דִּיה מִקְרָא ע"ש: (ז) פְּרִי־מִקְדָּשִׁים בְּסִימָן עַח וְשִׁשׁוֹת, וְכֵן מִיִּכָּה כְּכָהֵן כִּיב ע"ב דִּיה מִקְרָא ע"ש: (ח) מִקְרָא־אֲבָרְתָם לְקִינֵן סִימָן שֶׁב סִימָן־קֶשֶׁן כִּה, עֵינֵן שֶׁם וּבְקִרְוֹתָהּ: (ט) כֵּל הַמִּתְחַלָּה: (י) כֵּל הַמִּתְחַלָּה: (יא) כֵּל הַמִּתְחַלָּה: (יב) כֵּל הַמִּתְחַלָּה: (יג) כֵּל הַמִ

הלכות קריאת שמע סימן פג

ביאורים ומוספים

סימן פב

דין צוואה יבשה

[משנ"ב ס"ק א]

והאחרונים הסכימו כלם בזה לאסור⁽¹⁾, ואף בדיעבד אם קרא, צריך
לחזור ולקרוא קריאת שמע ולהתפלל בתורת נדבה⁽²⁾.

(1) וכן כתב השו"ע הרב (ס"א) לאסור, משום שיספיקא דאורייתא
לחומרא.

(2) ולענין תפילת נדבה, כתב לקמן (סי' קז ס"ק ב) שיתנה ויאמר,
שאם לא יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לחובתו, ואם כבר
יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לנדבה.

[משנ"ב שם]

אף-על-גב דמים לא מהגי [עין בסימן ע"א], מכל מקום קלד וקפורה.

(3) שם (ס"ק בא) חילק בין סתם מים שאינם מועילים, לבין מים
עכורים שנחשבים לכיסוי.

(4) גלד, ביאר הרמ"א לקמן (סי' קס ס"ב) שהוא מים הנקפים מרוב
הקור, וכפור, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק נו) שהוא גשמים שנקפו
בידידתו, והוא כעין ברד.

[משנ"ב ס"ק ד]

ואז בעי הנדקה מהן ד' אמות כמו מצוה⁽⁵⁾ וכו', ועין לעיל בסימן
עז במשנה ברוכה⁽⁶⁾.

(5) ולגבי מי רגלים שמתפק אם ביטלם על ידי שפיכת רביעית מים
עליהם, כתב לעיל (סי' עז ס"ק כה) בשם החיי אדם שאף שהאיסור
הוא רק מדרבנן, יש להחמיר בכך ביון שכבר איתחזק איסורא,
אמנם בשעת הדחק שמחמת כך יתבטל מקריאת שמע ותפילה,
רשאי להקל.

(6) שם (ס"ק ז) הכריע בדעת החכם צבי, שבמי רגלים שהם פחות
מרביעית אין צריך לבטלם ברביעית מים, אלא די ברוב מים.

ולגבי תינוק שהטיל מי רגלים ועבר דבר מועט מהם על בגד האם,
כתב לקמן (סי' שב ס"ק נד) שמועיל לבטלם על ידי קינוח הידיים
בבגד כדי שתוכל להתפלל.

סימן פג

דיני בית-הכסא בקריאת שמע

[משנ"ב ס"ק ב]

ואסורו מן התורה⁽¹⁾.

(1) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ט) שבית הכסא שפינו ממנו
הצואה וכעת אין בו טינוף או ריח רע, אין איסורו אלא מדרבנן.
והוסיף לבאר בדברי תלמידי רבינו יונה [שהם מקור דברי

המשנ"ב], שכוין שבזמן שהיה בו צואה נאסר מן התורה, החמירו
בו רבנן שישאר בו האיסור שכבר נאסר בתחילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דאם דרפד תמיד לצד תפלין בפתח אסור להשתמש בו תשמיש
אחר כאלו אומרים⁽²⁾.

(2) ואף בצד בו רק פעם אחת, אם היה על דעת שיצור בו תמיד,
כתב לעיל (סי' מב ס"ק כד) שאסור להשתמש בו לתשמיש אחר.

[ביה"ל ד"ה וראה ל']

תרי נש לו דין בית-הכסא [עין ומה יועיל הפטירה⁽³⁾? אפיקר משום חילוקי תבנית
שבונה שם⁽⁴⁾ וכו', נפקר שם בית-הכסא מקומו⁽⁵⁾].

(3) משמע שהצואה אוסרת את אויר המקום ולכן לא יועיל פינוי,
והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ו) שאם אין לו מחיצות אין לו שם
בית הכסא, ואם יפנה או יכסה את הצואה ואת העפר המזוהה,
אין אויר המקום אסור, ולכן כתב החזו"א (שם ס"ק ז) שאם נפלו
המחיצות, בטל מהמקום שם בית הכסא ודי בכיסוי הצואה.

(4) ואם עשה שינוי בגופו של בית הכסא, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ג)
שיותר להניח בפתח מזוזה ולברך עליה ולקרוא ולהתפלל שם. אבל
בלא שינוי מעשה בגופו, לא נפקר שמו ממנו ואסור לקרוא שם.

אמנם לענין רפת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עט ס"ז ד"ה אבל) שפינוי
הרפת לבד מועיל, ואפילו לא שינה דבר בגוף הרפת יכול לקרוא
שם.

וכן לענין לול של תרנגולים, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח סי'
צא) ששונה דינו מבית הכסא, כיון שאינו מיועד לצואה אלא
לשמירה על התרנגולים, ורק ממילא עושים שם את צרכיהם.

(5) והחזו"א כתב (או"ח שם בדינים העולים), שאם פינו עפר
מזוהה וסתר את כל הבית וחזר ובנאו לתשמיש אחר, מותר
לקרוא שם.

[ביה"ל שם]

דאליי הם קטנות מכל השנה⁽⁶⁾.

(6) ולענין עשיית סוכה ברשות הרבים, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז
ס"ג ד"ה וכן) שאף על פי שיש המפקפקים בדבר [משום שיש
מהרבים שאינם מוחלים], מ"מ טוב לעשותה שם מאשר לעשותה
במקומות המיועדים להיפנות.

[ביה"ל ד"ה אבל]

וסתפק הפריימגרים אם יענין דוקא ארבעה קצוות או אפילו ג' קצוות⁽⁷⁾.

(7) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ט), שכנגד מחיצה לעולם מותר
לקרוא, ואילו כשהרוח הרביעית פרוצה במלואה אסור לקרוא
כנגדה [ויתכן שמן התורה נחשב כרשות אחרת, כיון שדי בשלש
מחיצות לעשות רשות היחיד], וכשאין רוח רביעית פרוצה
במלואה וקורא שלא כנגד המחיצה, תלוי במחלוקת הפוסקים
לעיל (סי' עט ס"ב) לגבי צואה כנגד ברשות אחרת.

הלכות קריאת שמע סימן פג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

קמו צוֹאָה דְּיַנְיָן לְהוֹרָה⁽⁸⁾ וְכַנְרָה שֶׁל רֵעִי⁽⁹⁾ לְקַמֵּן בְּסִימָן פֶּד דְּאָסוֹר
אָפְלוּ אֵין בּוֹ רֵיחַ רֵעִי⁽¹⁰⁾ וְכו', בַּעַת שֶׁהוּא מְכַבֵּר דְּכַרְיִיתוּנָה וְשֶׁאֵר
דְּכַרְיִי קָרְשָׁהוּ⁽¹¹⁾ וְכו', בִּיתֵי־הַפֶּסֶא וְהַחֲלוֹן פְּתוּחִים⁽¹²⁾.

(8) אבל אם אין הצואה נוגעת במחיצות, או שהמחיצות עשויות
ממתכת, כתב החזו"א (א"ח סי' יז בדינים העולים) שמותר לקרוא
כנגדן, ויתכן שגם במחיצות העשויות מלבנים או טיה שהוא עב
ואין הוזהא מחלחלת מבחוץ, שדינן כמתכת. וראה בשו"ת שבט
הלוי (ח"ד סי' י אות ג) שכתב, שפשטות הדברי הטי"ז המג"א
והמשגיב מורים שגם באין הצואה נוגעת במחיצות אסור לקרוא
כנגדן.

אולם אם מחיצות בית הכסא נמצאות מעל מקום התפילה, כתב
בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' לא) שיש להקל כדעת החזו"א אם אין
צואה הבוקה בכתלים.

(9) ולקרא כנגד צינור של ביוב, הורה הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל
פני"א סט"ו) שכיון שאינו עשוי אלא למעבר של הצואה, אינו נחשב
כעביט, ואין חילוק מאיזה חומר הוא עשוי ומותר לקרוא כנגדו. וכן
דעת הגר"ש אלישיב (זאת הברכה פט"ז) שאין לחוש שנבלעה בו
הצואה, ואם אין יוצא ממנו ריח מותר לברך כנגדו. והגר"ח
קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) כתב, שבצינור חרס
צריך להזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור
לציון (ח"ב פי"ז תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע
אמות, כי מלובלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי
מפלסטיק או כשעשוי ממתכת הוא בולע, שענינו ראות
שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בולע וספוג בליכלוך, ואינו
כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר. ומ"מ אם מכסה את
הצינור בבד מועיל, ואפילו אם צבעו נחשב ככיסוי.

(10) ולענין מחיצות בית הכסא של זמנינו, כתב החזו"א (א"ח שם)
שכיון שאפילו בחוכו אין ודאי שדינו כבית הכסא משום שאין
הצואה מתעכבת בו, על כן מבחוץ ודאי שאין להחמיר, משום
שאין הצואה נוגעת בכתלים, והקערה מצופה כעין זכוכית, וגם
שהכתלים החיצוניים משמשים לכל הבית.

(11) וביאר לעיל (סי' עו ס"ק ב), שבכל ההלכות האלו בכל מקום
שנוכח הדין שאסור או מותר לקרוא שמע, הוא לאו דוקא קריאת
שמע אלא הוא הדין תורה ותפילה ושאר עניני קדושה, בין
בלשון הקודש ובין בלשון חול.

(12) ואם החלון סגור אף שהוא מזכוכית ורואה דרכו צואה, כתב
לעיל (סי' עט ס"ק יד) שמותר לקרוא כנגדה.

[משנ"ב שם]

וּכְעֵצָה עֵינֵינוּ, לְכַלֵּי עֲלָמָא מְהֵינּוּ בִּכְהֵי אֲנָא⁽¹³⁾ וְכו', וּמִתָּר לְקִרְוֹת
אָפְלוּ בְּסִמּוֹן⁽¹⁴⁾, פִּינָן שְׂאֵין מְתַחַצָּה מִתְּחַרְתָּ לְבִית־הַפֶּסֶא⁽¹⁵⁾ לְכַדָּה⁽¹⁶⁾.

(13) ולענין אמירת דברים שבקדושה כנגד צואה הנמצאת ברשות
אחרת, כתב לעיל (סי' עט ס"ק יד) שנחלקו האחרונים אם מועילה
עצימת עיניים או לא, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים.

(14) בדברי הטי"ז האלו התקשה החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ה), שכיון
שתוכו מיוחד לבית הכסא, אין לחלק אם בנאו מתחילה לשם בית
או לשם בית הכסא. ועל כן כתב שאפשר שהטי"ז דיבר בעשה
מחיצה בין בית הכסא לבית במסיפס בעלמא, והכותל הוציאו הוא
לשמירת הבית.

ואם עשה את הכותל יותר עבה כדי שישמש כמחיצה בפני בית
הכסא, כתב הדעת תורה (ס"א) שאפילו לדעת הטי"ז מותר לקרוא
כנגדו. ואם עשה לכותל של בית הכסא ציפוי מיוחד ליפוטו

מבחוץ, כמו שעושים כיום טיה או סיד על האבנים, הביא בהג"ה
(שם) בשם הגר"ד בהר"ן שמותר לקרוא כנגדו.

(15) ובבית הכסא שיש בו גם כוור המיוחד לרחיצת פניו וידי ורגליו,
כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ס) שקשה להתיר לקרוא בו, אף
שאינו מיוחד רק לבית הכסא אלא גם לרחיצה.

(16) ומטעם זה כתב בשו"ת אגרות משה (אה"צ ח"א סי' קיד)
שמותר לקרוא כנגד דלת סגורה של בית הכסא ואף נגד המזחות
והמשקוף, כיון שהם משמשים גם לבית, אמנם כתב שבבית
הכנסת אין לעשות שדלת בית הכסא תיראה לבית הכנסת, שגנאי
הוא לבית הכנסת. וראה ארחות רבנו (ח"א עמ' טו) מה שכתב בזה.

[משנ"ב ס"ק ו]

אָפְלוּ אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אָפְלוּ רַק פַּעַם אַחַת⁽¹⁷⁾.

(17) ודוקא אם השתמש בשל עצמו, אבל אם עשה בית הכסא
בקרעק של חבירו בגוילה, כתב החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ז) שאמנם
העפר המזוהם נחשב לגרף ואסור לקרוא בפניו, אבל תוך
המחיצות לא נאסר, ודי שיכסה את הצואה או יפנה את העפר
המזוהם ויוכל לקרוא שם.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְאָפְלוּ בְּתוֹךְ דִּי אֲמוּתִי⁽¹⁸⁾.

(18) וכדעה זו הכריע החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ח), והוכיח מכך
שהאסור בתוך בית הכסא אינו משום הרחקה, שהרי בהזמנה אין
חובל להרחיק ואף על פי כן בחוכו אסור לאחר הזמנה, אלא הוא
דין מיוחד שתוכו אסור.

[משנ"ב ס"ק ח]

וּמִכָּל מְקוֹם בְּחוּכּוֹ אֲסוּר מְדַרְבְּנָן⁽¹⁹⁾.

(19) אבל במרחץ חדש, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ב) שמותר לקרוא בו,
ושונה בית הכסא שהוא מאוס יותר. ולברך כנגד חדר רחצה שאין
בו שירותים, דעת הגר"ש אלישיב (זאת הברכה פט"ז) שיש להקל
בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

רַק אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהֵמִין⁽²⁰⁾ וְכו', כְּשֶׁעֲדִין לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ⁽²¹⁾.

(20) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט), שמקום שאינו מוקף מחיצות
אין לו שם בית הכסא, ועל כן לא נאסר המקום על ידי הזמנה.

(21) ובבית הכסא שכבר השתמשו בו, כתב לעיל (סי' ג ס"ק ד) שאף
קודם שנפנה אסור לדבר בו גם דברי חולין, ויתכן שלצורך גדול
מותר.

[ביה"ל ד"ה הזמין]

חַל שֵׁם הַמְּקוֹת, כִּיּוֹן דְּהֵי יָדַע בַּעַת הַמְּקוֹת שֶׁהֵי אֶרֶץ חָפֵץ לְכַסּוֹת⁽²²⁾.

(22) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט) שאף אם יחדיו על מנת לכסות
בכל פעם את הצואה, נחשב לבית הכסא. ורק אם יחדיו על מנת
להוציא בכל פעם את הצואה והעפר המזוהם, יש להסתפק בכך,
וכמו בבית הכסא שלנו (שמבואר להלן) (סי' כד) בשם החזו"א שיש
להסתפק האם נחשב בית הכסא, כיון שאין הצואה מתעכבת שם.

[משנ"ב ס"ק י]

דְּשִׁמָּא רְצוֹנוֹ הֵי לְסִים דְּכִיתָ זֶה יִהְיֶה לְתַשְׁמִישָׁא בְּעֲלָמָא⁽²³⁾.

(23) והטעם שצריך שדיבורו יהיה ברור ואין די להזמין במחשבתו,
ביארו הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ב דבר הלכה
אות לב) והגר"ח קניבסקי (שערי אמונה פאה פ"א אות ו ד"ה
המשך בעמוד הבא

יום ג' ט"ז שבט תשע"ד

פאר הגולה קטו

ג שם בנמא
ד נדרים ז'
ה הנמנים בפרק ג'
ההלות קראת שפע
ו שם בנמא ז' טור
כשם רש"י ח' טור
ורבנו יצחק

הלכות קריאת שמע סימן פג

(ה) אין מגיע לו ריח רע: ב *הזמינו לבית הכסא (ו) וצדין לא נשתמש בו, *מותר (ז) לקרות (ח) כנגדו אכל (ט) לא (כ) בתוכו: ג יאמר 'בית זה יהא לבית הכסא' ואמר על בית אחר 'וגם זה', הינם שנה. ואם אמר על השני 'ובית זה' ולא אמר 'וגם זה', הרי השני (י) ספק אם הזמינו לכך אם לאו, 'לפיכך אין קורין בו לבתחלה, ואם קרא בו נצא: ד 'בית הכסא שהוא בחפירה, ופיו 'ברחוק ארבע אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענן שהרעי מתגלגל ונופל מיד למרחוק, וכן המי-רגלים יורדין מיד לגמא, (יא) קטום דמי ומתר לקרות בו, 'אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ לגמא: הגה (יב) אכל

באר היטב

עכ"ל ע"ש: (כ) בתוך המחצות אם יש לו, ע"ש ס"ק שלפני זה. אכל במקוץ חרש מר אפילו בו, דב"ח כ"ס מאיס ט"ו. ולהתיר בו ד"ח כ"ל דמ"ה, ובכסף משנה ס"ב מהלכות ק"ש ק"ב דאסור ונאמרו מדאמר בכ"מ מר להקטר חוץ מבית הכסא ובית הסרחץ, ומדאמרי סתם משמע אפילו בחדש אסור להקטר דומקא דק"ש ותפלה ע"ש. ואין ראיה גדולה היא אלי, דהא דומקא דמרחץ קמי' ברחוק ע"ב בלשן אב"י וד"ק, ועין שנתקנים:

באר היטב

דכלאו הכי סוברין שם הרבה אחרונים כו, עין שם ובסימן עט בהקדמה אות ו: *הזמינו לבית הכסא וכו'. ואין חילוק בזה בין הזמנה על-ידי דבור להזמנה על-ידי זרי מנשה (כ"כ הת"י בנדרים), ולכאורה בעינן שיהא הזמנה לעולם, אכל הזמנה לפי שעה לא מקרי הזמנה בזה, וראיה מלעיל סימן מב סעיף ג. אכל יש לרחות, דהא בלאו הכי הלא שם נקטא לן הזמנה אפילו לעולם ובלי מנשה לאו מלתא היא קלל, וקאן הלא על-גלפנים אסור מדרבנן, ועל-כרחם משהו דבידן הוא לקרא קריאת שמע ולהתפלל במקום שזמר עליו שם מאוס בזה, וכמו שכתבו הפוסקים, אם-כן אפשר דהוא הדין אפילו בהזמנה לפי שעה גמי הכי הוא, וצריך עיון. ומקל מקום נקרא-מנה מקל זה לענין מה שכתבנו במנשה ברוח דאם היה בו הזמנה ומנשה הוא בית-הכסא גמור לכל דיניו, וקמילא דאסור מן התורה, ודבנאי אם לא הזמינו רק לפי שעה לא קרי אסור מן התורה כ"ל. ומה שכתבנו עוד דאם במקרה נפנה שם וכו', דבאמת מנשה בלי הזמנה נרדע מהזמנה בלי מנשה, דבזה לכלי עלמא בעלמא לאו מלתא היא, וכדאיתא בפרכות כ"ג ע"ב עין שם, ואם-כן מנן לנו להחמיר בזה בעניננו: ועוד, דאם-כן מתימניהו לבחול שבייל דנהרעא, כן פסב בספר ובשר טוב ודבריו וכו'. ואף שפצמתי בשלשן-צירוף של הנ"ל שפסב דאם נשתמש בו רק פעם אחת הוה הוי בית הכסא בלשן ואסור מן התורה, על-כרחם כמנהג בבית הכסא שנקנה לשם זה, או אפילו אם אין לו מחצות כלל והזמין זה המקום מתחלה לשם בית הכסא, אכל בלאו הכי לא. ועקר דינו דהנ"ל שכתב דאסור מן התורה, נראה דז"ק מלשון הרמב"ם והשלחן-אר"י צריך שכתב 'שצדין לא נשתמש בו', משמע אכל אם נשתמש בו חוץ לזה לבית הכסא ישן לכל דיניו. ואין להקשות על זה מה שראו דכתיב 'וזה תהיה לך וגו'', ודינו מקום מיוחד, הרי דהיה שם הזמנה, ואפילו הכי התיירה התורה לאסור שכתב הצוה לדבר שם דברי-תורה, וכמו שכתבו פלמדי רבנו יונה בפרק מי שמתו פסוק, ומה צריך כפי מאם פנה הצוה לגמרי דאסור? ויש לומר דשם לא היה חל שם הזמנה, כיון דהיה יודע בעת הזמנה שיהיה צריך תכף לכסותו⁽¹⁾: אי נמי, כיון דמרי לה לכל אחר ואחר יתיר על אוננו להחריף חכ"ה ולכסותו, וזהו זה למה דמבאר בסימן סז סעיף-קט"א א פטג' אברכים ע"ש, וגם לא צריך זה ממקום שהזמן לקבורה והגיוס בו את המות בפרוש על דעת לפנותו, דאיתא בטורי-יורה-דעה סימן רסד דשרי, והוא לא לצייל במגן-אברהם סימן מב, עין שם * מותר לקרות וכו'. עין במנשה ברוח סעיף-קט"א ו שכתבנו דאפילו

אף-על-פי שאתה מחצה היא מחצה של בית הכסא ממש, אין על אותה מחצה דין בית הכסא לענין זה ומותר לקרות אפילו בסמוך⁽¹⁾, כיון שאין המחצה מקודשת לבית הכסא⁽²⁾ לבד⁽³⁾: ב (ו) וצדין לא וכו'. אכל אם נשתמש בו אפילו רק פעם אחת⁽⁴⁾, הוה יש עליו שם בית הכסא ישן לכל דיניו, כיון דהיה שם הזמנה ומנשה. ואם לא היה שם הזמנה ורק במקרה נפנה שם, ואחר-כך פנה ממנו הצוה וגם אין בו ריח רע, נראה לי דאין עליו שם בית הכסא כלל ומותר אפילו בתוכו, וכן מצאתי בספר ובשר טוב, ועין בבאר היטב: (ז) לקרות. ואפילו (יב) בתוך ד' אמותיו⁽¹⁾, (יג) ויש מחמירין בזה: (ח) כנגדו. דקמא לן הזמנה לאו מלתא היא [בדלעיל בסימן מב סעיף ג, עין שם]. ומקל מקום בתוכו אסור (יד) מדרבנן⁽¹⁾, דהרי לה בניין גדול לקריאת שמע או לתפלה, ואפילו בדיעבד אם קרא והתפלל בתוכו לא יצא [לברוש]: (ט) לא בתוכו. דהיינו אם אותו המקום הוא בלא מחצות, אין אסור רק אותו המקום ששהזמין⁽²⁾; ואם מקום המושב שהזמין הוא מקום מחצות, (טו) אסור על-ידי התמנהג כל שטח ההקף שבחוף המחצות, ועין בסמוך סעיף-קט"ז, אכל מבחין מותר בסמוך לו. פסב הבאר היטב, ולהתיר דברי-תורה מותר בחוף בית הכסא תחדש כשצדין לא נשתמש בו⁽¹⁾, וכן פסב האליה רבה. ופשוט דהבונים שבוניס בית הכסא אסורים לבדן שם שום פרקה מבפנים במקום המחצות, ואפילו בעוד שלא בנו המחצות, דכיון שהרשם להם המקום הרי נתיחד זה המקום לבית הכסא ואסור: ג (י) ספק אם הזמינו. דשםא רצונו היה לסתם דבית זה יהיה לתשמישא בעלמא⁽²⁾, אלא שפסק או נמלך ולא סיס דבריו: ד (יא) קטום דמי. פרוש, דהרי לה כאלו אין המקום הנה בית הכסא כלל⁽¹⁾, (טו) ובין שיש לו מחצות מלמעלה על הגמא או לא: (יב) אכל אם משתינים. ורצה לומר, (יז) ואפילו בשעה שאין שם מי-רגלים ואין בהם ריח רע, לפי שיש שם בית הכסא על מקום זה שמוחין

שער הציון

(ס) עין בבאר היטב: (ו) ב"ח ופרי תרש: (ז) הש"י ומגן-אברהם ותי-אדם: (ח) פרי-מגדים: (ט) הנה-החיים: (י) פרי-מגדים: (יא) הש"י ורש"א: (יב) עין אליה רבה: (יג) פרישה: (יד) אחרונים: (טו) מגן-אברהם: (טז) הגר"י: (יז) הגר"י ופשוט:

הַלְבוֹת קִרְיָאת שִׁמְע סִימָן עַט

עט מי שוודדמן לו צואה בשעת קריאה, ובו ט' סעיפים:

א *הִיטָה (א) עֹזֶת אָדָם מֵאֲחֵרָיו, צָרִיךְ לִהְיוֹתִיךְ (ב) *אָרְפֶּע אֲמוֹת מִמְּקוֹם שֶׁלֹּה הָרִים. *אָפֵלוּ אִם יֵשׁ

א תפילות כיה וקרב
חזקא הרי"ף (גרמני
יונה
הרב"ש"א ב. הרא"ש
מקרא דירושלמי אגפלו

בְּאֵר הַמֶּלֶכָה

המחבר ה"ה בסימן צ סעיף כז משמע הד"ר עבד חזר לראש בתפלה על-ידי שהיה, עץ ספרי תוש שם החולק על עקר דין המסחר; ואף דאין לסמוך עליו, כמו שהבנו מקדם, מכל מקום בדריבד לענין לחזר לראש צדד עיניו, אחרי דעת הרשב"א והחוספות לסקל לכתחלה ישל לחרחיק באמצע תפלה, ואם פן לא היה אז אנוס, ואפשר דמכל מקום יש לחזר משם דבזלזול הכי דעת ה"ר"י והרמב"ם בדפלתה חזר אף בלא אנוס, וכמו שכתב הטעם אברהם כעין זה בסימן ס"ה סעיף קט"ן ב, ע"ש ע"כ.

מַשְׁנֵה בְּרִינָה
על תכליתה בפרקע בכדי לגמור כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לחזר לאש"כ⁸ וכן בדיעבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב עמוד ב בדור המתחיל ממתין, דסבירא להו דאין צריך להרחיק כלל מין שכתב הוא עומד בתפלה, ואס"פ לא היה אז אנוס, אם לא שבפסיקה עד שיכלו המים לבד הנה השעור כדי לגמור פלה. וצ"ע בבאור הלכה ולקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברינה שם). ומי שיש לו חלי המססוף מנוגו תמיד מירגלים, צ"ע לקמן סימן פ במשנה ברינה:

א (א) צוואת אדם. אפילו אין מגיע משהו ריח רע¹¹. ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות רכב¹². (ג) דכתיב "וסנה מחניך קדוש", וקבלו חז"ל שפסגה

אעתיק בבאן הקדמה לסימן זה, ועקרה הוא מלשון הפריימגריס בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים בשני לשון קצת כדי לשבאר היטב. אך באיות מקומות בררתי הדבר, שיהיה מסבמת לדינא גם לפי שאר פוסקים אחרונים:

ספרים חשיבה מוחצת למחירי כנגד⁽⁷⁾ אבל לא כנגד תאורי, עין שם. עוד כתב הספר
מגדים: אם צוואה בחצין ורואה תוך התולדותי, שר' לכלי' עלמא, שפיר מחצת
וכוכית מפסקת בניהם. ואפילו רשביא בסיני' ב' דאסר פרשת אחרת פשרואה
אותה, מכל מקום קליש' מחצת וכוכית שר' השלש'. צוואה כפיס' לאו כפיס' תר⁽⁸⁾; אף-
על-יב' דלבי' ערות תרי כפיס'. כפיס' ער' עיני' קטן' ח' כפגז' אברהם, בצוואה לא,
כפיס' ער' מגז' אברהם עיני' קטן' ט, דכתיב "וכפיס'". והאי לאו כפיס' מקרי, מה
זאני' בן לבי' גלוי' ערות: השביעי. ריש' רע' קיש' לו עקר תרי בצוואה מן התורה, על-
ין צריך להתבסס מלאמרי' די' אמות מקום שפלה תריס', דאם קנא חזר' וקורא. אף
לגנן' זה קיל' מצאנא, דאם הוא בחדר אסר, אף לא מנאי' הפסק לבי' זה מקל'
מקום תריס' די' אמות מקום שפלה תריס' אין צריך, רל כל' לשאין מריס' לו תריס'
רע' כסר, ואף אס' בחדר שהוא שם הניצ' תריס' רע, מכל מקום פירן' שילו' לא הניצ'
כסר, דאם מניצ' לו תריס' רע, אסור בזה רק מדרבנן, והוא חשוב רק פריס' רע' לשאין
לו עקר דאסור רק מדרבנן וכוללן' ופסק' כאלה' בזה ופרש' ולא כלבוש, וכן
הקמי' תנן' יססי' למלכה, אגמ' מדרב' הגרי' כבאדו' על סיני' ב' דבור
השתחיל להראש' וכו', משמע' רסובר כלבוש' ואף' במקום רשות' כענין' די' אמות
מקום שפלה תריס', וכן קמי' סמי' אס' כל' ג' דין' כב' אסור' כפ' מצאנא' כפרי'
מגדים' גוסא' באש' אברהם' אלו' יא' וטו' וטו' שפערד' לומר' ומקשה' ומסקת' רשות,
אף-על-פי' כענין' די' אמות מקום שפלה תריס', ולכסוף' נשאר' בצריך' עיני'. וגם
לגנן' מקשה' סוחר' הפרי' קריס' את' עצמו' ולקטע' שפערד' רע, דבסיני' ש' אלו' את
צריך' לאברהם' משמע' רשות' כרשביא' דמקשה' מקרי' רע' רע' שאין' לו עקר, ואין'
צריך' רק' רע' מקום שפלה תריס', וסוף' סימן' זה' במשכחות' וזה' חזר' בו' ונשאר'
בצריך' עיני', וכן' כבאדו' הגרי' היל' משמע' דזה' חשיב' ריש' רע' קיש' לו עקר' ואף' לא
אכין' מה' שכתב': וכמו' שכתב' הרשביא', הלא' הרשביא' כתב' דמקשה' מקרי' ריש' רע'
שאין' לו עקר, וכן' כפי' אס' דין' תל', ובגד' יססי' דין' כט' משמע' אסין' שפוסק'
כרואה' דמקשה' מקרי' ריש' רע' קיש' לו עקר, וכן' כסר' תאשכול' גסין' דעתו' כן':
השמיני'. בואה' עוברת' ואין' עומד' במקומו, כפי' הוא' דין' הורה', כן' משמע' כבאדו',
ופסק' השלח' ערוף' כענין' סיני' ג' דלפני' כמלא' עיני' ולתהי' די' אמות, ומתקבצין'
משמע', והבי' ח' פסק' בן, דאף' מלפני' די' כר' אמות⁽⁹⁾: השביעי'. מירגלים', מן' התורה'
אסור' כן' גר' מצוה', דא' שיהא' וכל' שכן' ארצא', מדרבנן' ג', מכל מקום' צריך'
למרחיק' ממי' רגלים' כמלא' עיני' לקמי', ולתהי' די' אמות: רל' זה' מקום' מרחיק'
הא' בשפסוקי', מירגלות' אסור: העשירי'. אשפה' שריסה' רע' ונבלת' שפסוקת'
וכל' דבר' ביצא' בזה, דינו' בצוואה' וכן' התורה' אסור' ואף' ובפרי' מגדים' לא' נזכר' רק'
ססס' אשפה' ונבלת' וכל' דבר' המסורין', מכל מקום' ידוע' להתענין' היטב' בהלכה' זו'
דחסס' אשפה' אינו' בכלל' זה, רק' בלשון' שריסה' רע, דאי' לאו' הכי' אסורה' רק' משום'
הסתמך' יש' בה' צוואה' ומירגלים', אבל' כשידוע' שאין' בה' אין' צריך' למרחיק', וכן' בכל'
דבר' המסורין' אינו' רק' כשהוא' ביצא' כאלו' שריס' רע' שילון' חזק' ואין' רצון' לפסק'
מתנה', וכפי' הספמה' ספגז' אברהם' כפיני' קטן' יג, הא' לאו' הכי' אין' צריך' למרחיק'
רק' עד' שפלה' תריס', כן' נראה' לצניית' דעתו', והוא' הדין' עבית' של' מירגלים' והר'
של' רע' גמי' מן' התורה' אסור, ולגנן' צוואה' כפסה' וזה', יבאר' סוף' הסימן', וריש' רע'
שאין' לו עקר, אסור' רק' מדרבנן', כן' כבאדו' עליו' המכני' וכו' ודיוה', עין' בסוף'
הסימן'. ומכסה' ודיוה' נודף, רע' לעיל' ב' בואה' זו':

וזה לשונו: בט"ס שבזאב לבאר מה בסימן זה ובשאר מקומות העקרים מענינם
אלו, אקרים באן תקומה הכוללת העצור מאד לידיע אותה, והוא: יע, יסדיו
צואה חקלק לעשירה דיינס: (א) צואה מלפאדרי ומצדדים, (ב) לפני, (ג) במקום
גבוע עשירה אז נמוך עשירה, (ד) צואה בכמר אחר נפסח פחוס, (ה) צואה כעששית,
(ו) צואה בטיס, (ז) ריס דער שיש לז עקרי, (ח) צואה בטיס: (ט) דין מרגלים
ועבוס הגרל שז רצי, (י) אשפה וצואת בוקר:

א. צוואה מאחורי או מן העדרין תוף ארבע אמות, אסור מן הטוהרה לקרות קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דברי־תורה ואו לקרוע שום ברכה, הרמב"ן בליקוטי^א, משום שגאסר "יזהר ממגיד קדוש", וכל תוף ארבע אמות כנהי של אדם הוא, ואם קרא במקום שראוי להספיק ואסר־כך מצא, חזון וקרא^ב, כמו שנתבאר בסוף סימן עו, עין שם; ב. צוואה מלפניו, מרחיק קלא ענינו, ופליגי בזה הרא"ש והרשב"א: הרשב"א סובר דלאו ד"ואל יראה כף ערות דבר" קאי נמי אצוואה; ולפי זה יש מקרא, דאפילו בחדר אסור, כל שרואה אותה אסור מן הטוהרה כמו בפקדוה, וכל אלקא דרשב"א, דחזק לארבע אמות, אף שהוא בחוף כמלא עינו, ורחוק מתי^ג אלא בפרקו, והרא"ש סבור לא דלאו ד"ואל יראה" קאי רק אפרקו ולא אצוואה, ובקצות לביא רק אסור משום "מסננין קלא" אמרן על השרא"ש, ובכתר אחר אף־על־פי שרואה אותה מקר, טעמם דגלי קרא דברשית אחרת לאו מסננין הוא; ומה דאסור בחדר (אחר) [אחר] לפניו כמלא עינו הוא או משום אסור דרבנן, או גם מן הטוהרה, דכל שרואה אותה לפניו כמלא עינו, בכלל תננה הוא ואסור, ולפי זה איבא חקרא להרא"ש, דכמלא עינו אסור אף בהרהור מרבנן, או מדאורוקא, דמלא עינו מקום תננה הוא, ולפי מה שכתוב בספר קדוש, הובא כמשפעות־חשב שם, לא יזהר בזה חקרא להרא"ש, דתנה המשפעות־חשב כתב שם עוד נקאא חקרא בין הרא"ש להרשב"א וחדר כסננין פא אלו ד באש־לש־אכרסיה, וקרן לא חתמנה: ג. צוואה במקום גבוה שצריך אף גמור שצוהה, דתני רשאי אחרת, להרא"ש, אפילו רואה שרי, דלאו דבית יראה" לא קאי עלה, ודכסוי חלק אסור כנור; לזיל, ולכלי עלמא שרי בזה עצמים עינים כיון שהוא ברשות אחר, כן כתב המשפעות־חשב וקחם פה דהסנן אברהם ספיר־קשן ח, ושם חזר מזה ומשמע דיעתו להסמיר, ובמקום הדיוק יש להקל [דהיח], ואם צריך שצוהה רחב ארבעה, יתבאר בפנים אם יצוה השם: ד. צוואה סתם אחר ופחת פחות, או צוואה לפני הפתח אף־על־פי שרואה אותה, להרא"ש שרי ואף ברליקא נלה, דלאו ד"לא יראה" לא קאי בבתיא גורא, ולא גרע טעם שכתבנו באת ג, ולהרשב"א אסור, ואפשר דבית נלה, גם להרשב"א סתם משום פתח פתוח כנעול דמי, עין שם, אף מדברי השלחן־ארון לא משמע הכי, כמו שפחת המשפעות־חב בעצמו, וכן על התאחרות שחמו פתח ולא חלקו: ה. צוואה בפנישית מקר, דכסוי חלק וכתבתי^ד, ומשמע מפורש רש"י והרמב"ם, דאפילו אם אין הצוואה מקנה כלל רק קצות נזכרות מסקנת בעיניהם, זו היא כסויה, ולא פוקא שיתבאר הצוואה מכל עדריו, ואפילו להפ"ה, הביאו שרי ספיר־קשן ג, דמקום גבוה בעינין י' טפחים על רחב ד' טפחים על ד' טפחים, במקצה לא בעינין זה, וכל שלש הפסק בינו לצוואה שרי^ה, וזהו הכסוי [והכסוי פשוטים מאד, וצריך עיון על האליה רבה בסימן פו שכתב שם לענין מטה גבוה שצוה שפסקה בינו לצוואה, דבעינין ישיאה מחצותיה מגיעות לארץ מכל העדרים, ולפי דברי הפריי־מקדים הג"ל פשוט הוא ולא בעינין רק בצד המסמיק בינו לצוואה, וצריך עיון^ו], והנה, שעור רחב שמקצה לא ובר ספיר־קשן מאותה, ענין סימן פ' סגנון אברהם ספיר־קשן ד, ואם המקצה בבית, בעינין ששמה חוצצת מבין כלו, עין שם, ואם פשוטה, לא ובר שיערה, ועין בנשמת־אדם מכל ג' שחאדרין בתו ורעוה, דכל שחיה רחב ארבעה

שַׁעַר הַצִּיּוֹן
(א) לְבוּשׁ וּפְרִי-מַגִּידִים :

* ארבע אמות במקום שפלה הרים. עין בנשמתאדם כלל ג שפסב, דמקום שפלה הרים הוא רק מרובע, עליון בדעבד אין חזר ומתפצל, עין שם: ומלכוש אפרימגרים

הלכות קריאת שמע סימן עט

ביאורים ומוספים

(5) ואנשים העומדים זה אצל זה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שסב ס"ק לח) שהם במחיצה ונחשבים הפסק להתיר לדבר דברי תורה כנגד מקום שאינו נקי, והוסיף בשע"צ שם (סי' כא) שמועיל אפילו אם יודעים שהעמידם לשם כך. ואותם אנשים העומדים סביב המקום המטונף, כתב הפתח הדביר (סי' פז ס"ק ב) שאסורים לומר דברי קדושה אף כשנחזירים את פניהם מהצוה, מאידך, בשו"ת הר צבי (אורח ח"א סי' פו) הסתפק באופן זה אם הם נחשבים מחיצה גם לגבי עצמם, ונשאר בצ"ע. וראה מה שכתבנו עוד במשנ"ב להלן (סי' כג).

[ביה"ל ש]

הלפי הקרי ספרד מקדים הג"ל פשוט הוא דלא קענין רק בצד הפסיק בינו לצוה, וצריך עיון⁶.

(6) ולענין וילון המצוי בבתי חולים ואינו מגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כתב הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם אורח מחדש תשס"ו, עמ' פו הע' ט 2), שמוותר לאדם הנמצא מהעבר האחד של הוילון להתפלל, כל עוד לא מגיע אליו ריח רע מהצוה שבעברו האחר של הוילון. ואף על פי שאין לוילון זה דין מחיצה המתרת, מ"מ נראה שנחשב כסיו, כיון שלמעשה מכסה את הצוה או את העביט מעינו כל אדם. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אבני חשן ח"ג עמ' שעה ובשרית ציץ אליעזר ח"ב סי' יא), שכיון שאינו מגיע תוך שלשה טפחים לרצפה, אין לומר דברים שבקדושה כאשר מעבר לוילון יש גרף של צוה או מי רגלים.

[ביה"ל ש]

דכל שיהיה רוב ארבעה טפחים תשיבה קמחה לספיר כנגד⁷.
(7) ובשיעור גובה המחיצה, כתב לקמן (סי' פז ס"ג ד"ה מ"ה) שצריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים.

[ביה"ל בהקדמה אות ו]

צוה בקום לאו כסוי קרי⁸.

(8) כלומר במים צלולים, אולם במים עכורים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כא) שנחשבים לכיסוי, ואם קרשו המים והפכו לגלד וכפור, כתב במשנ"ב לקמן (סי' פב ס"ק א) שיש לומר שנחשבים לכיסוי, ולענין שלג כתב (שם) שנחשב לכיסוי.

[ביה"ל בהקדמה אות ח]

ומתקנים משמע, וספ"ח פסק כן, דאף מלפניו די בדי אמות⁹.

(9) בביאור מחלוקתם, כתב הפמ"ג (משכ"ז ס"ק א בדין הח') שהבי"ח סובר שחץ לארבע אמות אינו נחשב מחנהו ואינו אסור אלא מדרבנן, והם לא גזרו בצוה עוברת על יותר מארבע אמות גם כשהיא לפניו, ואילו הבי"ח סובר שכל מלא עינו הוא מחנהו ואסור מדאורייתא, ועל כן גם בצוה עוברת אסור. וכתב המשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק ח) שלכתחילה יש להחמיר בכך.

[ביה"ל בהקדמה אות ט]

הא שומע וכל ששן מארצא, מדרבנן¹⁰.

(10) ולגבי שותת, הביא במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כז) את דעת הגר"ח צאנזאר שמפקפק בזה, ואם ימתין עד שיפסיקו לשותות על רגליו יעבור זמן תפילה, צירף בביה"ל לעיל (סי' עז ס"א ד"ה ה"ה) את דעת הגר"ח צאנזאר שכנגד מי רגלים שותתים אסור להתפלל מדאורייתא, והחמיר שלא יתפלל.

[משנ"ב ס"ק ז]

נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש⁸.

(8) לגבי מי שעומד בתפילה והפסיק כדי לעשות צרכיו, ועל ידי זה שהיה כדי לגמור את כולה, כתב בביה"ל לקמן (סי' צב ס"ב ד"ה יו"ה) שלכל הדעות חוזר לראש.

סימן עט

מי שנתדמן לו צוה בשעת קריאה

[משנ"ב ס"ק א]

אפילו אין מגיע מקנה ריח רע¹.

(1) ואם מחזיק בידו או על בגדו דבר שנוסף ממנו ריח טוב, כדי להתגבר על ריח רע היוצא ממנו, כתב בשו"ת מהר"ש (ח"ב סי' לח) והביאו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ט) שאם הריח הטוב גובר על הריח הרע הרי זה מותר בתורה ותפילה. וכן כתב הכן איש חי (שנה א פ' בא אות כח) שאם יש ריח רע המעכבו מללמוד יכול לשרוף שם איזה דבר שריח העשן שלו מבטל את הריח הרע, ומותר ללמוד שם. מאידך, השלמי צבור (מהרי"י אלגאזי, דיני גטילת ידים שחרית ס"ה עמ' כא) כתב שלא מועיל להעביר ריח רע על ידי בשמים, כיון שאין זה נקרא 'מחניף קדוש'. והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עב) הורה שיתכן שלא יועיל לבטל ריח רע של צוה על ידי בושם, כיון שאין זה נחשב אלא כסתיומת האף.

ולגבי חולה שיש פתח בבטנו ותלוי שם כיס שלתוכו יוצאת הצוה, דעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"ב עמ' רל הע' ג) ושו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' יב) שלאחר שינקה את המקום ויכסנו יכול ללמוד תורה ולהתפלל, אף על פי שלא ינלט מריח רע כיון שבכיס יש צוה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יז) כתב, שכדי שלא יתבטל מתורה ותפילה יש להקל שישים בושם המבטל את הריח הרע.

[ביה"ל בהקדמה אות א]

ואם קרא בקום שראוי להפסק ואחר כך קרא, חזר וקרא².

(2) ואם קרא והלך מבלי לבדוק ואינו יכול לחזור ולבדוק, כתב לעיל (סי' עז ס"ח ד"ה קרא) שהפמ"ג נשאר בצ"ע בזה, והישועות יעקב (סי' ב) מסיק להלכה שאם הוא מקום שיש בו חזקת צוה כגון אשפה, יש להחמיר שיחזור ויקרא, אבל במקום שאין בו חזקת צוה, אינו חוזר וקרא.

[ביה"ל בהקדמה אות ב]

דחין לארבע אמות, אף שהוא בתוך ככלא עיניו, דהרי קפיד³.

(3) ולענין שמיעת ברכה מאחר כדי לצאת בה ידי חובה מדין ישומע בעונה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כט) שאינו מועיל, כיון שהוא עצמו לא יכול לענות.

[ביה"ל בהקדמה אות ה]

דכסוי תליא דמקנא⁴.

(4) ועל ידי כסוי הצוה נחשב מחניף לקדוש, אבל אם מכסה את עצמו בסדין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' צו) שכנראה שאינו מועיל, כיון שאין מחנהו קדוש.

[ביה"ל שם]

דכל שיש הפסק בינו לצוה שרי⁵.

